

מבוסס על לקו"ש כב/138

ויתורים כואבים: איך להתווכח בלי להתנחץ?

יש לי ידיד טוב, שחיי הנישואים שלו התפרקו. פעם שאלתי אותו מה החרیب את הבית? מה היה הרגע או האירוע שצרבו בו את ההכרה שהם לא יכולים להמשיך? הוא סיפר על ויכוח שפרץ ביניהם והיא ביטלה את דעתו. הם היו בטיול בחוץ לארץ והוא רצה לקנות מצלמה ב-300 דולר, אבל היא בלמה אותו: "בזבזנו מספיק כסף בטיול ואתה מחזיר את המצלמה למדף". הוא אמר לי: "במבט לאחור, משהו נסדק בינינו באותו רגע ולא חזר לעצמו עד הסוף".

האמת היא שנדהמתי. ציפיתי לשמוע על עימות דרמטי וטראגי יותר, אבל מתברר שקריסה גדולה מתחילה בוויכוח שגרתי שקורה אצל כל בני זוג. הטראומה העיקרית הזכורה לו ממדרון ארוך של התדרדרות שכנראה נמשך שנים, היא דווקא רגע פשוט שמתרחש מדי יום ביומו.

הסיפור הזה מגובה כיום במחקרים. כרוניקה של התדרדרות קשר, מתחילה מרגע קטן: מהשבת הראשונה אחרי החתונה, שהוא רוצה לבקר אצל החברים שלו והיא רוצה ללכת אל החברים שלה ואחד מרגיש שלא סופרים אותו. מכאן זה כדור שלג שהולך ומתנפח לעלבון, הסתגרות ושנאה.

מי שהפך זאת לשיטה מוצקה הוא ד"ר ג'ון מרדכי גוטמן. פסיכולוג יהודי בארצות הברית, שנחשב לאחד ממומחי הזוגיות החשובים בעולם. כבר ארבעים שנה הוא מחפש את הדבק לחיבור בין אנשים ומנגד, את סכין המאכלת שמחריבה מערכות יחסים. כיום, ממרום ניסיונו העשיר, הוא יכול להיפגש עם זוג לשיחה בת רבע שעה ולכתוב על דף את הסיכויים שלהם לחיות ביחד עוד שלוש שנים. מקורביו מספרים שהוא מפגין הצלחה ביותר מתשעים אחוז מהמקרים.

השיטה פשוטה ותנסו אותה בעצמכם: הוא מעלה נושא טעון לדיון ועוקב אחרי הדרך שהם מנהלים את הוויכוח. הוא שואל שאלות בנאליות כמו מי יהיה זה שייצא מהעבודה מוקדם להוציא את הילד מהגן? מי ינהל את הכספים בבית? ומי ייקח עבודה נוספת כדי לכסות את חוב המשכנתא? לטענתו, בתוך שיטת ניהול הוויכוח נמצא כל העתיד שלהם.

יכולת ההתמודדות עם הדעה השונה, מעידה האם בני הזוג ניחנו בתכונת ה'מסוגלות הזוגית', שהיא אבן היסוד של החיים המשותפים? האם הם מסוגלים להכיר בקיומה של דעה אחרת ולפרש אותה נכון. מנגד, אם אינם יכולים להכיל דעה שונה, הדבר יוביל לבית שבו אחד מבני הזוג ירגיש שקוף, לא קיים, ומכאן סלולה הדרך להתמוטטות הקשר.

ולכן אחת השאלות החשובות ביותר היא איך לנהל ויכוח? כיצד להוביל דיון בלי לריב?

אנו רוצים לבחון זאת באמצעות רעיון חזק ומקסים אודות ל"ג בעומר. השאלה הפשוטה היא **מה עצר את המגפה הנוראה ביום הזה?** מה קרה באותו יום גורלי שגרם לקב"ה להסיר את החרב? אחרי שנתיים של מגפת קורונה שעברה עלינו, בה טובי המומחים בעולם שברו את הראש איך בולמים את ההתפשטות שלה, מעניין לבחון בעיניים רוחניות: מה גרם לקב"ה לעצור את המגפה הנוראה ההיא?

ל"ג בעומר הוא חג מרתק. מדובר על החג הצעיר ביותר בין מועדי ישראל, המועד האחרון שנתפס אצל כל עם ישראל כיום שאין אומרים בו תחנון והוא כמובן תעלומה היסטורית מאתגרת.

חגי ישראל נחלקים לשלוש קבוצות: החגים מדאורייתא שניתנו במתן תורה, כפסח, שבועות וסוכות. אחריהם באים המועדים מדרבנן, שנתקנו בזמן שהייתה הנהגה חזקה בירושלים, כמו חנוכה ופסח. ואילו אחרי החורבן השני לא נתקנו עוד מועדים שמוסכמים על כלל ישראל, חוץ מיום אחד: ל"ג בעומר. אמנם אין לו עדויות במשנה ובגמרא והמקורות הראשונים נכתבו רק לפני כ-750 שנה, ובכל זאת הוא התקבל בשולחן ערוך כיום של אי אמירת תחנון ושמחה.

כמובן, ההסבר המפורסם הוא יום פטירת רשב"י, אבל האמת היא שיש טעם קדום (וחשוב) יותר מבחינה הלכתית. בעוד שפטירת רשב"י בל"ג בעומר נרמזה לראשונה לפני כ-500 שנה, אצל תלמידי האר"י בפרי עץ חיים (ואכמ"ל), כבר מאות שנים קודם הובא בפוסקים טעם אחר לשמחת היום.

1. **מאירי יבמות סב: קבלה ביד הגאונים שבל"ג בעומר פסקה המיתה ונוהגים שלא להתענות בו.**

לפני כ-750 שנה ישב בפרובנס בצרפת רבי מנחם המאירי, מגדולי המפרשים הראשונים על הגמרא והטיל פצצה הלכתית: בל"ג בעומר נעצרה המגיפה הנוראה שכמעט חיסלה את תלמידי רבי עקיבא.

יבמות סב,ב: שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס וכולן מתו בפרק אחד ... מפני שלא נהגו כבוד זה בזה. תנא: כולם מתו מפסח ועד עצרת ... כולם מתו מיתה רעה, מאי היא? ... אסכרה [חידק הדיפתריה] הגורם לחנק בגרון וכיום מחסנים את התינוקות מפניו].

כאן מחדש המאירי שהתלמידים לא מתו ממש "מפסח עד עצרת", אלא המגפה פרצה כרוח סערה אחרי פסח ולפתע נעצרה באותה צורה בלתי מובנת בל"ג בעומר. הרבי מליובאוויטש מחדד את משמעות האירוע בו "פסקה המיתה": צריך לומר שנשארו תלמידים שלא מתו. כנראה סך תלמידי היה גדול יותר מ-24,000 ונשארו כאלו שהיו עוד בחיים וניצלו ממיתה בל"ג בעומר¹.

התועדויות הרבי מלובאוויטש תשמב ג/1429: מדיוק הלשון 'פסקו מלמות', משמע שלולי העניין של ל"ג בעומר היה נמשך ח"ו עונש זה. על דרך 'ותעצר המגפה', שלולי הקטורת הייתה נמשכת ח"ו. והכוונה שהיו תלמידים נוספים שקודם לא נהגו כבוד זה בזה ושינו הנהגתם בל"ג בעומר ופסקו למות.

בהתאם לכך כותב המאירי, כאמור, שאין מתענים בל"ג בעומר, ואדם שרוצה לצום על חטאיו – יתענה ביום אחר. לאחר מאה שנה, מוסיף גדול מסדר מנהגי אשכנז, מהר"י סגל, עוד קומה במנהגי השמחה של היום: לא רק שלא מתענים, גם לא אומרים תחנון. **מנהגי מהרי"ל ימים שבין פסח לעצרת ז: "ל"ג בעומר אין אומרים בו תחינה [תחנון]"**.

עוד מאה שנה חולפות וגדול פוסקי ההלכה באשכנז מטפס עוד קומה: **שולחן ערוך סימן תצג: "נוהגים שלא לישא אישה בין פסח לעצרת עד ל"ג בעומר ... נוהגים שלא להסתפר עד ל"ג בעומר שאומרים שאז פסקו מלמות – רמ"א: ומרבים בו קצת שמחה"**.

וכאן עולה השאלה מה עצר את המגפה? מה היה החיסון המסתורי שהפיג את הכעס האלוקי מהתלמידים שלא נהגו כבוד זה בזה?

[לשלמות העניין חשוב להאיר: ידוע שבקהילות ישראל יש שני מנהגים ביחס לתקופת האבלות. הספרדים מסיימים לחלוטין את האבלות בל"ג בעומר ואילו האשכנזים ממשיכים עוד שבועיים, עד שלוש ימי הגבלה. שורש הוויכוח תלוי בזהות היום בו פסקה המגפה. מוסכם על הכל שהמגפה נמשכה ל"ג ימים (שני שלישי מהספירה), אולם יש ויכוח מתי החלו הל"ג ימים. דעה אחת וכך מנהג הספרדים, שהם החלו למות בתחילת הספירה ול"ג הימים הושלמו בל"ג בעומר. דעה אחרת סוברת וכך מנהג האשכנזים, שהם החלו למות באותו יום בו מתחילים לומר תחנון. כלומר, ביום ב' דחודש אייר ופסקו למות אחרי ל"ג ימים, בערב שבועות.

שולחן ערוך רבינו הזקן תצג,ה: ל"ג ימים - יש אומרים שהם מתחילין מיום ראשון של ספירת העומר ומסיימין בל"ג בעומר, שבאותו יום מתו האחרונים של הכ"ד אלף ... ויש אומרים של"ג ימים אלו מתחילין מיום ב' לחודש אייר ומסיימין בערב שבועות ... ועל פי דבריהם יש נוהגין להסתפר ולישא בכל שלשה ימי הגבלה, אלא שאין מסתפרין ונושאים בר"ח אייר כדי שיהיו נוהגין אבילות ל"ג ימים שהן מתחילין בר"ח אייר ומסיימין ביום ראשון של ההגבלה ומקצת אותו יום האחרון הוא ככולו.

נמצא שלכולי עלמא קשורה האבלות עם המספר ל"ג (בימי העומר) ולשיטת הספרדים, האסון פסק ממש בל"ג בעומר. ולכן עולה השאלה מה סודו של ל"ג בימי העומר שעצר המגפה?].

¹ אבל אין הכוונה לחמש התלמידים החדשים שנוספו אחרי ל"ג בעומר, כי הם עוד לא היו תלמידי, וגם לכתחילה לא היו אומרים למות, שהרי נהגו כבוד זה בזה.

ההיגיון הישר אומר שיש לכך קשר עם רשב"י. אף שההצלה התרחשה הרבה לפני פטירת רשב"י, ועוד לפני שרשב"י נמנה בכלל על תלמידי רבי עקיבא (דבר שהתרחש רק **בעקבות** עצירת המגפה), בכל זאת "מגלגלים זכות ליום זכאי" והעובדה שאחרי כמה שנים, רשב"י נפטר באותו היום, מלמדת כי זכותו של היום דיברה בעד עצמה.

הרבי מילובאוויטש מפתח רעיון כביר שאין חשוב ממנו: רשב"י היה זה שהפסיק את **סיבת המגפה**. התלמידים פסקו מלמות, כי רשב"י הפסיק את הסיבה הנוראה בגללה החלה המגפה לכתחילה ולכן זכותו האירה ביומו הגדול ונתנה תבונה ודעת בקרב אחרוני התלמידים לשנות הנהגתם.

גם אצל רשב"י, זה לא קרה בטבעיות. רשב"י עצמו עבר תהליך מטלטל בו כביכול למד להכיל דעה שונה. בת קול יצאה מלמעלה כדי ללמד את התבונה המדהימה: הדעה שלך – חשובה ומשכנעת ככל שתהיה – היא רק הדעה שלך ומשקפת רק צד אחד של הנושא. אבל האמת מורכבת מיותר מדעה אחת. האמת אינה דיכוטומית, היא אינה מחולקת לשחור ולבן, אלא צבעונית, רבגונית והרמונית.

ב. כדי להבין את העניין, הבה נלך אחורה ונחקור את תעלומת התעלומות: איך פרצה המגפה?

חז"ל נוקטים בביטוי סתום ומסקרן: "שלא נהגו כבוד זה בזה". אבל למה הם לא נהגו כבוד זה בזה? מה גרם להם לאיים אחד על השני? המהרש"א כותב דברים אימים:

2. **חידושי אגדות מהרש"א שם: כל אחד דיבר לשון הרע והיה מספר בגנות חברו, וסימן למיתת 'אסכרה' היא לשון הרע [שהוא בגרון כמו לשון הרע בפה].**

והשאלה מתחזקת: בהיותם תלמידי חכמים שאנו אבלים עליהם עד היום, כיצד נפלו בעוון לשון הרע?

יתירה מכך: כיצד מכל הישיבות בהיסטוריה, זה קרה דווקא בישיבתו של רבי עקיבא? האם תלמידי רבי עקיבא לא הכירו את המשפט המפורסם ביותר של רבם?

ויקרא יט, יח: ואהבת לרעך כמוך - מדרש ספרא: אמר רבי עקיבא: זה כלל גדול בתורה.

חמור מכך: רבי עקיבא לא היה 'נאה דורש', אלא היה **בעצמו אהבת ישראל!** הוא היה ענק המידות ותכונות האופי. הנה שלוש דוגמאות ללב הענק שפעם בתוכו וראיית הטוב שלו: א. בתחילת דרכו היה עקיבא רועה פשוט בצאנו של כלבא שבוע. הוא לא ידע קרוא וכתוב, אך נוצר קשר שידוכים בינו ובין 'הנסיכה' של ירושלים, רחל, בתו של כלבא שבוע. אביה לא ידע את נפשו מרוב בושח וניתק את הקשר עם בתו. הגמרא (נדרים נ) מספרת על הקרבן העצום שהקריבה רחל עבור החיים עם עקיבא. הם חיו באוהל ברחוב, הם שכבו על הקש בלילות הקרים של ירושלים ופעם נכנסו כמה קשים בשערה של רחל. אמר עקיבא בכאב: "אילו היה לי, הייתי נותן בראשך סיכת תכשיט עם 'ירושלים של זהב'".

וכאן מגלה הגמרא את הנקודה המעניינת: מה מצאה בו?

כתובות סב: רבי עקיבא היה רועה צאן אצל כלבא שבוע. ראתה בתו שהוא צנוע ומעולה [במידות נעלות] אמרה: אם אתקדש לך תלך ללמוד?! אמר: כן. שמע אביה והוציאה מביתו והדירה מכל נכסיו.

רחל הוקסמה **מהמידות הנעלות** של הצעיר. היא העדיפה אדם אצילי כמותו שמיצג וויתור ואהבה על פני הבחורים השחצנים שהקיפו את אביה העשיר.

ב. עוד סיפור מדהים על **ראיית הטוב שלו**: הגמרא מספרת (שבת קכז) על פועל עני שהלך לעבוד אצל עשיר בגליל. שלוש שנים עבד והחליט לשוב הביתה ליום הכיפורים. הוא ניגש לעשיר וביקש שכר על כל התקופה, אך העשיר אמר שאין לו לשלם. הפועל אמר בתדהמה: אולי יש לך נכסים לתת? אולי קרקע? אולי כרים וכסתות? אחרי הכול, אתה גר באחוזה אדירת ממדים. אך העשיר טען שאין לו כלום. הפועל המסכן לא הרחרח על המעביד, אלא שב הביתה בידיים ריקות כמו שיצא לפני שנים.

אחרי החג הופיע העשיר בבית הפועל עם שלוש עגלות מלאות סחורה, ואז שאל: מה חשבת עלי כשהתחמקתי לשלם לך? אמר הפועל: לימדתי זכות, אולי הקדשת את כל נכסיך לבית המקדש ולכן אין לך כלום. חיבק אותו העשיר ואמר: "כשם שדנת אותי לזכות – כך הקב"ה ידון אותך לזכות".

ב"שאלות דרב אחאי גאון" מובא כי אותו פועל היה לא אחר מאשר עקיבא! (בהיותו עני).

ג. הרבה יותר מכך: סיפור שלישי מעיד כי כל צורת ההסתכלות של רבי עקיבא הייתה מאירה וחיובית. הוא לא היה חסיד רק בהנהגתו האישית, אלא **דיבר ודרש כך לתלמידיו**. פעם אחת ויחידה דרש לגנותם של ישראל והעירו החכמים בתדהמה: "רבי עקיבא עזב את מידת החסידות שלו".

סנהדרין קי: דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא - דברי רבי עקיבא ... אמר רבי יוחנן: שבקיה רבי עקיבא לחסידותיה [שהיה תמיד מלמד זכות על ישראל].

ובכן, האם התלמידים ששמעו אותו יום אחרי יום ורעיון אחרי רעיון, לא ספגו את האהבה והכבוד?!

ג. נעיר לשלמות התמונה: השאלה הקשה גורמת למפרשים לתלות את סיבת המוות בסיבות נוספות:

באגרת רב שרירא גאון מובא כי התלמידים מתו בגזרות השמד ויש רוצים ללמוד בדבריו כי הם מתו בקרבות מרד בר כוכבא כנגד הרומאים. כידוע, רבי עקיבא היה זה שהוביל את התמיכה בבר כוכבא ולכן תלמידיו המסורים היו הראשונים להצטרף לשורות המרד ומצאו בו את מותם.

אולם יצוין שהרבי מתייחס לאפשרות זו (אגרות קודש ט/סד) ומדגיש שהיא הובאה ב"ספרי המשכילים" ו"זה היפך הש"ס ממש". שהרי בגמרא נאמר שמתו ב"אסכרה" ולא בקרבות המלחמה. (ואכן בשנים האחרונות התפרסם מחקר מרתק המפקפק במהימנות הגרסה הזו בדברי רש"ג²).

במקום אחר, מביא הרבי בעצמו הסבר חדש ומקורי לסיבת המוות. בתלמוד ירושלמי מובא:

ירושלמי סנהדרין א,ב: מעשה בעשרים וארבע קרונות של בית רבי, שנכנסו לעבר שנה בלוד ונכנסה בהן עין הרע ומתו כולם בפרק אחד.

נשים לב כי גם כאן מוזכר המספר **עשרים וארבע**, וגם כאן מסופר על **מיתה חטופה בפרק אחד**. ואכן במקרה הזה מצוינת גם הסיבה לכך: "עין הרע". היינו שהעובדה שהתלמידים הגיעו למספר המרשים של 24 קרונות גרמה לכך שאנשים ידברו עליהם ולכן שרתה בהם עין הרע. לפי זה אפשר לומר גם על תלמידי רבי עקיבא, שהעובדה שהם הגיעו למספר המדהים של "24 אלף" גרמה לכך שאנשים ידברו על ההצלחה שלהם ותשרה בהם עין הרע.

ואף שהגמרא אמרה שהם מתו משום **שלא נהגו כבוד**, הנה כך בדיוק פועלת הפגיעה של עין הרע: זה חיבור בין חטא ובין דיבור של אנשים שגורם להתעוררות החטא. מבואר בספרים³ שכאשר אנשים מדברים על מישהו ומטילים בו עין הרע, הדבר גורם לכך שיפתחו את הספרים שלו למעלה ויבדקו האם הוא ראוי לכל ההצלחה שזכה לה? וכאשר בודקים היטב - תמיד יש מה למצוא...

זוהי מה שקרה לתלמידי רבי עקיבא: בתור קנאה על המספר שהגיעו אליו, הוטלה בהם עין הרע, וכתוצאה מכך פתחו את ספריהם למעלה ושמרו לב להנהגתם השלילית שאינם נוהגים כבוד זה בזה.

ליקוטי שיחות לב/151 והע' 25: בירושלמי הובא אותו לשון ש'כולם מתו בפרק אחד', ומכך נלמד בענייננו שסיבת מיתת תלמידי רבי עקיבא בפרק אחד הייתה מפני שהגיע מספרים לכ"ד אלף שהוא מספר גדול ביותר, כבסיפור הנ"ל בירושלמי שהיו כ"ד קרונות וזה גרם שתכנס בהם עין הרע. ואין זה

² http://asif.co.il/download/asi-4/as-4-mo/6_2.pdf

³ מצאתי בספר איל המילואים מהרב יצחק קארו, דודו של הבית יוסף: "ענין עין הרע הוא, למשל, שראובן רואה בשמעון עושר עזום או רואה אותו גיבור גדול ובריא או טוב תואר, ואומר ראובן 'מפני מה יש לזה ממון הרבה?' או מפני מה הוא טוב תואר? הדבר גורם כי יבקר את פנקס שמעון למעלה לעיין המעשים הכתובים שם וימצא כתובים בו חטאיו הרבים ואז מענישים את שמעון"

סתירה לבבלי שמתו מפני שלא נהגו כבוד, **דזה וזה גרם**. היות שנכנסה בהם עין הרע, לכן נענשו על חטא קל שלא נהגו כבוד. ולהוסיף מהמובא בכתבי האר"י כי הימים בין פסח לעצרת הם ימי דין.

ואחרי כל זה, ברור שעיקר הסוגיה היא חוסר הכבוד בישיבתו של רבי עקיבא, והנושא מחייב ביאור].

ד. לתלמידי רבי עקיבא לא הייתה חסרה אהבה. להיפך, הייתה בהם יותר מדי אהבה – וזאת בדיוק הייתה הבעיה: **מרב שאהבו זה את זה, הם לא השאירו לזולת מרחב. הם לא נתנו לו להיות מה שהוא**. נשים לב לדקדוק לשון הגמרא: "לא נהגו כבוד זה בזה". הגמרא לא אומרת שהם לא אהבו האחד את השני, אלא להיפך: **אהבו ולכן לא כיבדו**.

אהבה היא רגש אנוכי, היא התפשטות של האהוב שמגשים את עצמו באמצעות האהוב. ולכן עלולה להפוך להיות חונקת ושתלטנית. כבוד, לעומת זאת, הוא תכונה זולתנית. הזולת עומד במרכז ונהנה ממרחב אישי. המילה "כבוד" היא מלשון כובד ומשקל, וההיפך ממנה הוא "נקלה" כמו קל וחסר משקל. שכן הכבוד מעצים את הייחודיות של הזולת.

בעולם כולו אין שני אנשים שנראים אותו הדבר. מפני שכל אחד נועד למטרה אחרת. כל אחד נועד להשלים צבע אחר בעולם. לתת תרומה ייחודית לבריאה. ומכאן נוצרות המחלוקות: אחד רואה חסד והשני רואה גבורה. מה שנתפס אצל אחד כסיבה להקל, נתפס אצל חברו כסיבה להחמיר.

ואולם כיון שלא היה ביניהם "כבוד", הם לא היו יכולים להכיל את השונות. זה הלך כך: רבי עקיבא אמר שיעור לפני התלמידים ואחר כך התקבצו התלמידים לדון במשמעות דברי הרב. וכיון שכל אחד מהתלמידים נראה אחרת וחושב אחרת, כל אחד מצא דגשים אחרים. זה אמר שרבי עקיבא התכוון לטהר וזה אמר לטמא, זה להתיר וזה לאסור. ובעוד שבמקומות אחרים היה עובר וויכוח כזה בשלום, אצל תלמידי רבי עקיבא זה הפך לאסון. כי כל אחד אהב את השני ואהב את רבו, ולכן לא היה מוכן לתת לזולת לטעות. הטעות התפרשה כבגידה, כחרפה, כמרידה בנאמנות לרבי.

יתירה מכך: רבי עקיבא היה אדם סוער, של קנאות והליכה עד הסוף. אנו זוכרים את הסיפור המדהים כיצד הוא קורא קריאת שמע בשעת הריגתו ומכריז בלהט: "כל ימי הייתי מצטער על הפסוק 'בכל נפשך', ואמרת ימתי יבוא לידי ואקיימנו'. אולם האהבה הקנאית גרמה לכך שכל אחד מהתלמידים הלך אף הוא עם האמת שלו עד הסוף ולא ישאיר מרחב לזולתו.

אולם היה עליהם לזכור: "כשם שאין פרצופיהם שוים, אין דעותיהם שוות". כשם שאיש אינו כועס על דמותו השונה של זולתו, כך אין לו לכוּס על דעתו השונה. בעומק יותר: כשם שהדמות השונה מעידה על הייעוד הייחודי של אותו אדם בעולם, פנים עדינות של חסד מעידות על אופי חסדן, ופנים תקיפות של גבורה מעידות על אופי חזק, כך הדעה השונה נובעת מאותו מקום בדיוק. אין מה לקחת ללב ולהיפך: הדעות השונות יוצרות הרמוניה והבנה עמוקה יותר של המציאות.

הנה משל חד לחולשתה של האהבה: *קבוצת דייגים יצאה לדוג דגים והלך להם טוב. הם הוציאו מהמים דג שמן. הדייגים שמחו על השלל ואילו הדג האומלל שכב ברשת רועד ומפרפר. לפתע שמע את הדייגים אומרים: 'ניקח אותו אל הפריץ, הוא אוהב דגים'. הדג שמע ש'הפריץ אוהב דגים' והחל להירגע. 'אם הפריץ אוהב דגים, הוא כנראה ישמור עלי'.*

אשתו של הפריץ פתחה את הדלת ואמרה: 'איזה דג שמן, בעלי כל כך אוהב דגים'. הדג יישר עוד קצת את שדרתו ואמר לעצמו ברוגע: 'הגעתי אל המקום הנכון. כאן אוהבים דגים'. הובילו את הדג אל המטבח, השכיבו אותו על משטח החיתוך והוציאו את הסכין הגדול לפשוט את בטנו לרוחב. רגע לפני שיצאה נשמתו, קרא הדג בכאב: 'שקרנים, אתם לא אוהבים דגים, אתם אוהבים את עצמכם'...

מנגד, סיפור מופלא למעלתו של הכבוד: בשער המצוות להאר"י פרשת קדושים מסופר כי פעם הלך האריז"ל עם ר"ח וויטאל בצפת ופתאום חצה אותם מישהו והלך לפניהם. אותו אדם היה תלמיד חכם מכובד בצפת והחליט לעקוף את האריז"ל כדי להשפיל את כבודו ולהוכיח שהוא יותר חשוב מהאר"י... בהמשך הדרך היה אמור האר"י לפנות לרחוב אחר, אבל המשיך לצעוד אחרי אותו אדם... האר"י

הסביר לר"ח ויטאל: "אותו תלמיד חכם מתכבד בכך שהוא הולך דווקא לפניי, וכיון שזה הכבוד תלמיד חכם שלו, אני חייב לתת לו את הכבוד הזה..."

4. ליקוטי שיחות כב/139: לכל אחד מהתלמידים היה את הדרך בה הבין את תורת רבו ועל פיה עבד את ה'. אצל האחד היה העיקר אהבת ה' ואצל השני יראת ה'. ומכיוון שהיו תלמידי רבי עקיבא שעבדו בעניין של 'ואהבת לרעך כמוך', השתדלו להשפיע על חבריהם שגם הם יעבדו ה' בדרך זו. וכאשר החברים לא קיבלו את דעתם – הרי שלא נהגו כבוד זה בזה. עוד זאת: רבי עקיבא חי כל ימיו בתשוקה בעניין המסירות נפש, כפי שאמר **לתלמידיו:** 'כל ימי הייתי מצטער ... מתי יבוא לידי ואקיימו'. ותלמידי רבי עקיבא קיבלו ממנו את אותה התשוקה וכל עניין בעבודת ה' היה אצלם במסירות נפש שחדר את כל מציאותם – ולכן לא היה אצלם מקום לעניין אחר.

קעת נוכל להבין את שאלתנו המרכזית: מדוע פסקה המגפה בל"ג בעומר?

התנא רבי שמעון בר יוחאי היה המעבר בין דרך הלימוד הישנה לדרך הלימוד החדשה: הוא עבר תהליך מהפכני בו למד לעצור, לקבל ולכבד את הדעה השונה - גם אם הוא עצמו חלוק עליה. הגמרא מספרת כי כשיצא מהמערה בפעם הראשונה, הוא ורבי אלעזר נדהמו לראות אדם חורש את שדהו. הם לא היו יכולים לעכל את בזבוז הזמן: רק עכשיו יצאו מ-12 שנים בהם חיו בגן עדן, למדו תורה וחיו מחרוב ואמת מים שנוצרו עבורם בידי אליהו הנביא, וכאן עומד אדם בצהרי היום עם כובע טמבל וחורש את השדה? לא חבל על הזמן?! האם אינו מפספס את הפוטנציאל האדיר של החיים!?

הם נתנו עיניהם ושרפו אותו. יצאה בת קול ואמרה: "להחריב עולמי יצאתם?! שובו למערכתכם". שבו לשנה 13 במערה וכשיצאו שוב, את מי שרבי אליעזר שרף - רשב"י החיה!.

כאן חידש רשב"י גישה מהפכנית: האמת אינה מורכבת משחור ולבן, אלא היא צבעונית, מורכבת וכוללת פנים רבות. שבת זבולון משלים את שבת יששכר ויששכר משלים את יהודה. כל אחד תורם את תרומתו ורק מגוון הדעות הכולל יוצר הרמוניה מושלמת.

ליקוטי שיחות שם/141: כאשר יצא רשב"י מהמערה אחרי 13 שנה, סדר העבודה שלו לא היה בהתבודדות מישוב העולם, אלא אדרבה 'כל היכן שהיה מקפיד רבי אלעזר וגורם לחולי' – היה מרפא רבי שמעון'. הוא הביא רפואה לעולם וכהמשך דברי הגמרא שם, שאל איפה יש דבר שצריך תיקון וסידר את גבולות בית העלמין בטבריה.

להוסיף כי שיא הכבוד וההערכה לגישת הזולת, נמצא בדברי הגמרא הבאים:

עירובין יג: שלש שנים נחלקו בית-שמאי ובית-הלל, הללו אומרים הלכה כמותנו והללו אומרים הלכה כמותנו. יצאה בת קול ואמרה: 'אלו ואלו דברי אלהים חיים הן, והלכה כבית-הלל'. וכי מאחר שאלו ואלו דברי אלהים חיים מפני מה זכו ב"ה לקבוע הלכה כמותן? מפני שנוחין ועלובין היו, ושונים דבריהן **ודברי ב"ש, ולא עוד אלא שמקדימין דברי ב"ש לדבריהן.**

מדהים: בית הלל התכוונו לחלוק על דברי בית שמאי. לדחותם אותם בטענה שדברי בית שמאי אינם משקפים את הדרך הנכונה ללכת בה. ובכל זאת היו מצטטים את דברי בית שמאי ומקדימים לפני שאמרו דברי עצמם. ללמדך: לא מדובר בדברי הבל ח"ו, אלא בדברי אלוקים חיים. מדובר באמת גמורה, אבל לדעת בית הלל, זאת הייתה רק חלק מהאמת ולא השיטה המלאה והשלמה.

לפי המהלך הזה, נוכל להבין דבר גדול:

רמב"ם הלכות אישות פרק טו: צוו חכמים שיהא אדם מכבד את אשתו יותר מגופו ואוהבה כגופו, ואם יש לו ממון מרבה בטובתה כפי הממון ... וכן צוו על האישה שתהיה מכבדת את בעלה יותר מדי.

מעניין, אנחנו רגילים לדבר בשבח ה"אהבה" ולראות בה את הדבק לחיים מאושרים. כך מברכים את החתן והכלה תחת החופה: "אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה ... אהבה ואחוה שלום ורעות". הלואי וישרה ביניכם השלום ותחושו תמיד שלמות והשלמה זה עם זה.

ואולם הרמב"ם דוחק את האהבה לגורם שני ומניח את הדגש על תשתית אחרת: "כבוד". ההחלטה הכי חזקה שבני זוג חייבים לקבל על עצמם היא לכבד האחד את השני ורק אחר כך לאהוב. גם לגבי איכות התכונות הללו, הרמב"ם מעצים יותר את חשיבות הכבוד: בעוד שלגבי האהבה כותב: "ואוהבה כגופו", לאהוב אותה כמו שאוהב את עצמו, כשדן בחשיבות הכבוד כותב: "מכבד את אשתו יותר מגופו". חובת הכבוד הוא להעניק לה יותר מאשר דורש לעצמו.

שכן, אהבה אינה ערובה לחיים ארוכים, רק הכבוד שמעמיד את הזולת במרכז. אנשים שיש ביניהם כבוד, לא נבהלים מוויכוח, לא הופכים אותו לעימות, ולא מפסיקים להקשיב בסבלנות.

בהערה הובאה העשרה מעניינת⁴

אחד מגדולי הפוסקים בדור הקודם היה הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך. רעייתו, הרבנית, נפטרה כמה שנים לפני ולפני הקבורה ביקש בעלה לומר כמה מילים: "המנהג בטקס קבורה, אמר הרב, שבני המשפחה נפרדים מהנפטר בבקשת מחילה שמא פגעו בו במהלך החיים. אבל אני יכול להצהיר בנוכחותך כי אני פטור מלבקש ממך מחילה. שכן מעולם לא פגעתי בך ולא הכאבתי לך".

אחרי הלוויה ניגש אחד מבני המשפחה וביקש להבין: כיצד אפשר לחיות עם אדם עשרות שנים ולא לפגוע בו? האם מעולם לא התווכחתם?! האם לא קרה שאתה רצית משהו והיא רצתה הפוך?! - "בוודאי שהתווכחתי, כמו כל זוג", ענה הרב, "אבל מעולם לא השפלנו, הקפדנו להתווכח בצורה מכובדת ולכן הוויכוח לא גלש מעולם לפגיעה".

מה ניקח מכאן למעשה? נלמד עצה לניהול ויכוח נכון: א. לנקוט כגישת בית הלל שהקשיבו עד הסוף לדברי בית שמאי. הם סגרו את הפה עד שתלמידי בית שמאי סיימו לדבר והקשיבו להם בסבלנות.

ב. יתירה מכך: הם היו שונים גם את דברי בית שמאי. מה שנקרא בשפה המקצועית: "שיקוף". לצטט את דברי הדובר הראשון ולומר: "מה שאת אומרת בעצם הוא שאני לא מספיק נמצא בבית"... כך אפשר להיות בטוח שהקשבת היטב לדברי הזולת ואתה גם משדר לו את הכבוד הראוי לדעתו.

⁴ בפנים דובר על הכלת הדעה השונה. אולם האמת גדולה מזו: דעה שונה אינה רק משהו שצריך לחיות אתו, אלא מהלך משלים שאי אפשר בלעדיו. הגמרא מספרת על רבי יוחנן שנפל מתח בינו ובין ריש לקיש, ורבי יוחנן שקע בדיכאון קשה. אמר: "אלעזר בן פדת מביא לכל סברא שאני אומר ואילו ריש לקיש היה מקשה 24 קושיות על מה שאמרתי". והקושיות והדחיות הן אלו שהיו חסרות לו...

הגישה הזו בולטת באחת ההלכות התמוהות במשפט העברי, ובהקדים: בערב קיצי לפני 29 שנה (יוני 93), המתינה נערה צעירה בשם חנית קיקוס לאוטובוס ביציאה מאופקים לכיוון באר שבע. חנית נעלמה באותו ערב ולא יצרה עוד קשר. המשטרה עצרה פועל בדואי מרהט בשם סלימאן אל עביד, עובד במחלקת התברואה בעיריית באר שבע, והאשימה אותו ברצח הנערה ובכך שטמן את גופתה במזבלה בה עבד. המשטרה הכניסה מדובב לתא המעצר שלו וסלימאן הודה בפניו במעשה. בית המשפט קיבל את גרסת המשטרה ודן אותו למאסר עולם.

מאוחר יותר, חזר האיש מההודאה וטען כי הוצאה בכוח. גם הגופה של חנית לא נמצאה במזבלה, אלא אחרי שנתיים בבור ניקוז בכניסה לבאר שבע, מה שלא התאים עם הגרסה שבנתה המשטרה. הוויכוח הציבורי אודות הרשתות נמשך, עד ששר המשפטים, דניאל פרידמן, העביר את התיק לבדיקה חוזרת אצל מי שהייתה מבקרת המדינה, הגברת מרים בן פורת. אחרי בחינה, אישרה הפרקליטה את עצם ההרשעה, אך המליצה לקצר את עונשו, וזאת בין היתר מהטעם המעניין הבא: שכן ההרשעה התקבלה על סמך מחלוקת בין השופטים ולא הייתה פה אחד. אך אילו הייתה מתקבלת בהסכמה מלאה - הדבר היה מוכיח את המוחלטות שלה.

כך אכן מקובל בכמה מדינות כמו ארצות הברית, שהרשעה פלילית חייבת להתקבל פה אחד. וכאן עולה תמיהה עצומה (להבדיל) שהיא אחת השאלות הגדולות על המשפט העברי. הרמב"ם פוסק את ההיפך (סנהדרין ט): "סנהדרין שפתחו כולם בדיני נפשות תחילה ואמרו כולם חייב - הרי זה פטור, עד שיהיו שם מקצת מזכין שיהפכו בזכותו וירבו המחייבין - ואז יהרג". כלומר, אי אפשר להרשיע כאשר הדיון מתחיל בהסכמה! רק אם הדיון נפתח בחילוקי דעות ואחר כך נוצרה הסכמה או רוב - ניתן להרשיע אותו. והתמיהה עצומה: עד ששני יהודים מסכימים על משהו, מדוע מבטלים אותו?

ישנו הסבר מרתק: חכמים רוצים ללמד אותנו על חשיבותו של הוויכוח, עד כמה עלינו לכבד דעה שונה. במקרה שאין בו מחלוקת - אי אפשר להגיע לחקר האמת. דעה שונה היא לא טרגדיה, היא מייצגת גישה שונה ומקורית ולכן בלי ויכוח לא נוכל להיות בטוחים כי הפכנו כל אבן במטרה לרדת אל שורש העניין.

נסיים: נתן ילין מור, היה פעיל שמאל רדיקלי, שפעל כבר בשנות ה-60 להקמת מדינה פלשתינית ולזכות שיבה של ערבים שהיגרו למדינות אחרות. פעם עבר לפני הרבי מליובאוויטש והרבי אמר: "אני קורא את הטורים שלך בעיתון האידיש 'אלגעמיינער זשורנאל'". הוא נדהם: "הרבי קורא אותי? וכי הרבי מסכים עם מה שאני כותב?!".

"אם הייתי קורא רק מה שאני מסכים אתו, הייתי קורא מעט מאוד..." , ענה הרבי.

**כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב**